

Vergaderjaar 2022–2023

36 200 X

Vaststelling van de begrotingsstaten van het Ministerie van Defensie (X) voor het jaar 2023

Nr. 60

BRIEF VAN DE MINISTER VAN DEFENSIE

Aan de Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal

Den Haag, 20 december 2022

Op 10 oktober jl. heb ik uw Kamer geïnformeerd over het actieplan missie-archieven Afghanistan¹. Dit naar aanleiding van berichtgeving² inzake een Nederlands rapport over een mogelijke oorlogsmisdaad door Australische militairen in Uruzgan, Afghanistan (hierna: het rapport).

Met deze brief informeer ik uw Kamer over de vorderingen in de uitvoering van dit actieplan. Ik ga daarbij in op de genomen maatregelen en sta vervolgens stil bij de betekenis van deze vorderingen op de afwikkeling van de melding.

Zoekslag naar rapport

De korte-termijn-maatregelen zijn langs vier sporen opgepakt om de zoekslag naar het vermeende rapport te verbreden, verdiepen en versnellen. Hieronder volgt een toelichting op de huidige stand van zaken per genomen maatregel.

Papieren archief

Tijdens het doorzoeken van het papieren archief door een team informatiespecialisten bij het Defensie Semi-Statisch Informatiebeheer (SIB) in Rijswijk, zijn de missiedocumenten uit de periode april-mei 2010 doorzocht. Deze zoekslag is inmiddels afgerond en heeft niet geleid tot het vinden van het rapport.

¹ Kamerstuk 27 925, nr. 916. Reactie op verzoek commissie over een Nederlands rapport over een mogelijke oorlogsmisdaad door Australische militairen in Uruzgan.

² NRC, 26 september 2022, «De gemartelde boer, de Australische special forces en een verdwenen rapport».

Digitaal archief

De speciale zoeksoftware is succesvol en volgens planning geïmplementeerd. Alle relevante missiedata van de betreffende periode is in beeld en wordt momenteel doorzocht met behulp van deze software. Op de aangeleverde datadragers staan 2,35 miljoen bestanden, waarvan inmiddels ongeveer 95% is doorzocht. Dit heeft vooralsnog niet geleid tot het vinden van het rapport.

Interviews

De interviews met de Nederlandse direct betrokkenen hebben plaatsgevonden, onder onafhankelijk toezicht van het Nederlands Instituut voor Militaire Historie (NIMH). Er is gesproken met 19 personen, die op verschillende wijzen betrokken zijn geweest bij de Nederlandse inzet in Afghanistan.

Internationale uitvraag

Australië en de Verenigde Staten zijn benaderd met de vraag of zij beschikken over informatie over deze specifieke zaak. De Australische autoriteiten (Office of the Special Investigator) onderzoeken momenteel deze zaak. Nederland onderhoudt hierover nauw contact met de Australische autoriteiten.

Vervolg

Tijdens de uitvoering van het actieplan is informatie gevonden die waardevol bleek te zijn voor zowel de zoektocht naar het rapport als de melding die daartoe aanleiding gaf. Er zijn onder andere nieuwe datadragers gevonden, die momenteel worden doorzocht. De interviews leverden inzicht op in de gehanteerde werkwijze ten aanzien van het delen van inlichtingenrapportages. Verder droeg informatie uit de interviews bij aan het gerichter doorzoeken van zowel het papieren en digitaal missie-archief Afghanistan als het doen van de internationale uitvraag.

Het is op dit moment nog te vroeg om hieraan conclusies te verbinden, omdat de zoekslag naar het rapport nog niet volledig is afgerond. Vanuit het oogpunt van zorgvuldigheid hecht ik er dan ook aan om de afronding ervan af te wachten.

Zodra hiertoe aanleiding is, maar uiterlijk voor aanvang van het meireces 2023, zal ik uw Kamer nader informeren over de bevindingen en de betekenis daarvan voor de afwikkeling van de melding.

Ordering missie-archieven Afghanistan

De lange-termijn-maatregel ziet op het ordenen en beter toegankelijk maken van het gehele missie-archief Afghanistan. Deze inspanning is onderdeel van een breder traject dat zich richt op het verbeteren van de informatiehuishouding van Defensie.

Hiertoe zijn de fysieke Afghanistandocumenten samengebracht bij het SIB te Rijswijk. Daarnaast is de definitieve versie van de speciale zoeksoftware³ succesvol geïnstalleerd en is begonnen met het toevoegen van digitale missiedata aan een Hoog-Gerubriceerde Informatie-server (HGI-server). Verder wordt momenteel in kaart gebracht op welke wijze de

³ Eind 2021 heeft Defensie speciale zoeksoftware aangeschaft om het digitaal archief beter toegankelijk te maken.

structurele ondersteuning van missie-archivering en het doorzoeken ervan in de toekomst vorm kan krijgen.

Naar verwachting duurt het volledig op orde brengen van het gehele missie-archief Afghanistan vier tot vijf jaar. Deze tijd is nodig voor het verwerken van de grote hoeveelheid documenten en het toevoegen van metadata om te voldoen aan de Archiefwet en relevante regelgeving.

Op korte termijn richt het project zich op het doorzoeken en structureren van het Afghanistan-archief voor de inzetperiode 2005–2011. De vervolgstap is het verzamelen, doorzoeken, structureren van het archief over het resterende deel van de inzetperiode. Zodra de informatie voor de gehele inzetperiode is georganiseerd, dient het missie-archief duurzaam opgeslagen en toegankelijk te worden gemaakt in een archiefsysteem. Ten slotte is tijd nodig voor de Defensie-brede en HGI-uitrol van het archiefsysteem.

Evaluatie interne Defensie-richtlijnen

Ik heb toegezegd de Defensie-richtlijnen voor missie-archivering en voor de melding van vermoedens van schendingen van het humanitair oorlogsrecht te evalueren, met aandacht voor de inhoud en de implementatie ervan, zowel in opleiding als bij opwerken en in de missiepraktijk. Deze evaluatie is nog gaande.

Onafhankelijk toezicht en advies

Het NIMH heeft, zoals hierboven beschreven, toegezien op de onafhankelijke afname van de gehouden interviews. De Auditdienst Rijk (ADR) en de Inspectie Overheidsinformatie en Erfgoed (IOE) zijn verzocht om, vanuit hun onafhankelijke rol en verantwoordelijkheid, mee te denken en adviseren over de werkwijze en uitvoering van het actieplan missie-archieven Afghanistan.

De ADR voert op mijn verzoek een onafhankelijk onderzoek uit en richt zich daarbij op het becommentariëren van de zoekslag naar het rapport in het papieren en digitaal missie-archief Afghanistan en het gebruik van de speciale zoeksoftware. Hiertoe zijn inmiddels de locaties van de papieren en digitale zoekslagen bezocht. Advisering door ADR leidt, waar nodig, tot bijstelling van de zoekslag naar het rapport. Publicatie van het onderzoeksrapport is eind januari 2023 voorzien.

Daarnaast becommentarieert de ADR ook het plan van aanpak voor de lange termijn en volgt een evaluatie van de reeds genoemde interne richtlijnen.

Het advies van de IOE richt zich op de manier van archiveren, rekening houdend met de eisen die daaraan worden gesteld vanuit de Archiefwet en relevante regelgeving. Defensie heeft inmiddels aanbevelingen ontvangen ten behoeve van het ordenen en toegankelijk maken van het digitaal archief. Deze aanbevelingen worden momenteel bestudeerd.

De Minister van Defensie,
K.H. Ollongren